

POVAŽSKÁ KNIŽNICA V POVAŽSKEJ BYSTRICI

Ul. Štúrova 41/14, 017 45 Považská Bystrica

Velikán slovenského národa
Génius géniov - Pavol Strauss

MUDr. Pavol Strauss

30. august 1912
+ 3. jún 1994

105. výr. narodenia

„... Milí priatelia ... už dávno si uvedomujem, že Krása je šteblík k dobru... Že estetično priamo súvisí s etikou... Že krása je cesta za pravdou...“

Pavol Strauss

Všestranný, mnohopolárny autor európskeho formátu, vzdelaný kritický mysliteľ, prenikavý intelektuál s kresťanským svetonázorom. Jeho diela môžu prekonávať šíriaci sa nihilizmus a dehumanizáciu človeka, kultúry, spoločnosti 21. stor. On nielen postuluje, ale sám prináša - ako spisovateľ a mysliteľ - do moderny slovenskej literatúry nové pozitívne a humanistické perspektívy. Straussov bystrý intelekt iskril a hýril brilantnými postrehmi. Išlo mu o to najpodstatnejšie v ľudskom živote: o pravdu; o poznanie a priznanie pravdy. Komunistickú éru privítal P. Strauss prorocťvom, ktoré sa doslova a do písma splnilo. 20. augusta 1948 napísal:

„Nechápem, že svet to nechápe, veď je to tak jednoduché. Centrum všetkého je Boh. Je prirodzeným stredobodom všetkého stvoreného, teda každého poriadku. Preto všetko musí byť v súlade s Božím a prirodzeným poriadkom. Veď aj ony sú jedno. Čokoľvek je vybudované ináč, skôr-neskôr sa zrúti. I všetky štátne a spoločenské poriadky. Všetky v božom zmysle spotvorené útvary zavše skapú. V mene „slobody“ sa najviac šliape sloboda. V mene „spravodlivosti“ sa najviac gniavi súciti a milosrdenstvo. V mene „dobra“ vyobcovali lásku zo slovníka.

Čochvíľa nezvýši zo sveta iba púšť, mravná, kultúrna, ktorá sa zrúti do seba.

Svet a jeho civilizácia sa dá budovať iba na správnom základe myslenia a mravov.

Všetky zlyhali. Kresťanstvo poslali do výslužby. A nepôjde to ináč, ako to s ním znovu skúsiť.“

MUDr. Pavol Strauss sa narodil 30. augusta 1912 v Liptovskom Svätom Mikuláši. V roku 2018 si pripomenieme 105. výročie od narodenia nášho velikána, žiaľ mnohým neviditeľného. Od mala vyrastal u starého otca, doktora Bartolomeja Kuxa, ktorý bol v tých časoch mikulášskym mestským lekárom. Veľký vplyv na formovanie Pavla Straussa mala matka, s ktorou neraz stál „v údive na hranici záhad choroby, budúcnosti a toľkého neznáma“, kým ho ako už poslucháča medicíny neopustila navždy. Po matke zdedil nielen talent, ale aj lásku, ba priam vášeň k hudbe. Hudba sa mu stala „životným prvkom, ktorý do tých čias duševnému organizmu chyboval. Ako keď sa smädný napije. Bol to život v živote. Prvotné uchvátenie života a citu. Niečo, čo tajomne vykročilo z neviditeľna a prinieslo do sveta, vo vždy novoobjavených skladbách a nápadoch, prvý dotyk s tvorivosťou. Splnenie túžob za diaľkami. Možnosť ponoriť sa do seba.“

Stredoškolské roky prežil Pavol Strauss na mikulášskom gymnáziu v ovzduší povestného Hodžovho samovzdelávacieho krúžku. Tu sa hudba umocnila básnickým slovom. Diela veľkých autorov mu otvárali nové svety. Po maturite začal študovať medicínu vo Viedni. Štúdium ukončil na nemeckej univerzite v Prahe. Tam uverejnil prvé dve zbierky básní Die Kanone auf dem Ei a Schwarze Verse. V medzivojnovom období bolo skoro pravidlom, že najlepší z mladých intelektuálov videli perspektívu zápasu o lepšie usporiadanie spoločenského života v hnutí robotníckej triedy a svoj zápal dali do jeho služieb. Nie inak to bolo aj s P. Straussom. Začalo sa to už na gymnáziu v Mikuláši a pokračovalo aj v Prahe, kým sa po Stalinovom zákaze Šostakovičovej opery neodohral v jeho živote zásadný

zlom. „Vtedy som razom prerušil všetky kontakty s komunistickým hnutím, rozhorčený a zhrozený nad takým štýlom kultúrnej politiky.“ „Ako sa začala cesta Leppova ku komunizmu knihou, Gorkého Matkou a cesta ku kresťanstvu Quo vadisom, tak sa i v mojom prípade obrat začal cez R. Rollandovho Jeana Christophea, a viedol cez Rilkeho Duinské elégie a Sonety Orfeovi, cez Dostojevského Idiota a bratov Karamazovcov a Démonov k dielu Petra Lipperta a Romana Gardiniho.“

Celé Straussovo spisovateľské dielo je presvietené svetlom kresťanskej viery a kresťanského humanizmu. Takže nepíše pesimisticky – ani o smrti, dosť častej témy jeho denníkov. V jeho podaní nie je v nej nič gotické ani barokové, nič záhrobné, nič desivé. Podľa denníka *Za mostom času* dalo by sa Straussovo poňatie zhrnúť do formulácie: „*život je čakáreň večnosti*“ a *smrť* „*vkročením do absolútna*.“ Tvrdí: „*Ak smútok preváži harmóniu v duši, nie sme dosť zrelí pochopiť zmysel smrti*.“ A pozadie jeho názoru? „*Boh je všetko vo všetkom*.“ *Všetko preniká, je vo všetkom prítomný... Sme v ňom, nakoľko vieme, že je tu, že je v nás, vo všetkom, čo život prináša...*“ *Boh je absolútno, do ktorého možno z čakárne života vkročiť cez bránu smrti, uplynúť do večného bytia*. Všade a vo všetkom pociťoval akési „tajomno“, obklopuje človeka, preniká ho, napĺňa ho – ak je hoden transcendentálnej lásky. „*Pečať tajomna na živote je smrť*“ (Odvrátený hlas). Celé toto Straussovo nazeranie súviselo, ako je zjavné aj známe, s tým, že bol človekom s „metafyzickou orientáciou.“ Duchovný a mravný svet sveta, podľa neho, je povážlivý aj kritický, pretože ľudstvo prerušilo vonkajšiu i vnútornú komunikáciu s transcendentnom.

Neúprimnosť je hlavným príznakom doby vo svete i u nás. Najmä v intelektuálnej sfére. Verejnosť sa traktuje ľzami, neúprimnosťou k sebe i navonok. Takmer všetci majú maslo na hlave, nik si ho nekupuje, podľa slov Janka Silana... Kritizoval najmä intelektuálov pre ich servilnosť a bezcharakternosť: „*Neúprimnosť, faloš, bezohľadnosť a sebeckosť sú najcharakteristickejšie známky charakteru ľudí tejto doby vo vede i mimo nej*.“ – teda aj v literatúre a umení. Uvedomoval si aj deformáciu dejín: „*Máloktoľ človek a máloktoľ národ sa ocitol v takých ťažkých a ničivých stavoch ako slovenský. Tisíc rokov národnej poroby, dve svetové vojny s ich sprievodnými ťažkými okolnosťami, ktoré vyžadovali nekompromisný kresťanský postoj, zanechali rany a jazvy v morálnej a charakterovej základni. Prechod z jednej formy násilia a do druhej vytvoril zohnuté chrbtice, ten mnohoročný strach a existenčné obavy zdeformovali otcov rodín. A mnohoročná oficiálna faloš, zamaskovaná vnútorná štruktúra vyfarbila sa vo všetkých vrstvách obyvateľstva. V tom postoji zhrbených chrbátov boli úradníci, vedci, lekári, literáti. Ba vari všetci. Až teraz sa vyzliekajú z falošnej hadej kože, zamaskovanej tváre, zo súhlasného hrkútania. Lutujem tento národ, lebo ho milujem*.“ Straussovo srdce naozaj bilo súhlasne so srdcom Slovenska. K uvedeným zhrbeným prisluhovačom priradil – ešte v denníku *Za mostom času* – aj klérus: „*Tragédiou kňazov všetkých čias bolo, že sa báli politických činiteľov viac ako Boha*.“

Široké Straussove konexie s európskou literatúrou, najmä s nemeckou (Goethe, Heine, Werfel, Th. Mann, Musil...) a francúzskou (Hugo, Balzac, Baudelaire, Valéry, Saint-Exupéry...) nijako neprekážali jeho hlbšiemu pripútavaniu k domácej slovenskej literatúre 19. a 20. storočia. Vynoril sa ako nový, pozoruhodný autor po

druhej svetovej vojne. Svojimi originálnymi knihami *Všetko je rovnako blízke ďaleké* (1947) a *Mozaika nádeje* (1948) sa hneď zaradil medzi slovenskú literárnu a mysliteľskú elitu.

Ako chirurg pôsobil v Liptove, Bratislave, Skalici a v Nitre. Písal po slovensky i nemecky, verše i prózu – eseje, meditácie, aforizmy. Jeho orientácia na kresťanskú duchovnosť mu v uplynulom režime znemožnila viditeľnejšie vstúpiť literárnou tvorbou medzi verejnosť.

Z myšlienok Pavla Straussa

- * *Utrpenie je najproduktívnejšia ľudská činnosť.*
- * *Najväčšia múdrosť života je pokora.*
- * *Jedna dobrá myšlienka má väčšiu cenu ako dvaja dobrí politici.*
- * *Mozog je prskavka ducha. Ale má celoročné Vianoce.*
- * *Režimy sa menia, len gauneri ostávajú.*
- * *Tol'ko je záhad v živote, že si myslíme, až je to samozrejmé.*
- * *Pravý lekár trpne o svojho chorého, nepravý – o svoje renomé.*
- * *Angažovaný umelec? Vždy hlásna trúba.*
- * *Nepriznaný ideál každej vlády? Vládnúť.*
- * *Najdemokratickejší parlament na svete: cintorín.*
- * *U nás zatiaľ platia pracovníkov ministerstva kultúry za to, že zabraňujú, aby diela kultúry a kultivované diela vznikli, respektíve uzreli svetlo sveta.*
- * *Slovenský národ sa z ľudí statočných, pracovitých a úprimných stal spolkom zlodějov, ulievačov, úplatkárov a udavačov.*
- * *Beda národu, ktorý dovolí len politikom a úradníkom, aby sa ozývali v jeho mene.*
- * *Ak sa chce národ zlikvidovať, nech sa zapchajú ústa mysliteľom a umelcom.*
- * *Milujem tento národ i so všetkými charakterovými defektmi, najmä v terajšej dobe. Chcem všetko čo som získal výchovou, čítaním, vývojom, štúdiom, dať k dispozícii. Svojou konverziou chcem ľudí utvrdiť. Svojim písaczkami chcem prispieť, čo len haliermi, do pokladnice myslenia.*

Nezdvorilé glosy (1950)
(8. september)

Ak sa ma niekto opýta, čo je moja vlasť, odpoviem: kraj medzi Poludnicou, Kriváňom a Chočom. To je môj Liptov, to je moje Slovensko. Odtiaľto som a sem patrím. Nech už naši tzv. poprední politici vystrúhajú akékoľvek nesúrodosti, nezníži to Slovensko, ale len ich samých. No od kraja nepasujú ešte do Európy. Bez kultúry a taktu, bez vzdelanostnej inteligencie. Oni z nás robia bačov. Ale barani sú oni, aj v ministerských kreslách. Ja nie som humorista, ale je mi do smiechu.

(12. november)

Sklonom roku sa blížieme k situácii, keď sa meníme vo väzňa svojej úbohosti. Číhajú epidémie a chrípky, zlomeniny. Jediné ventilačné zariadenie je kniha a jej otvorený svet, do pristrihnutého sveta nášho vnútra. Veľa, keď vieme ostať sami v sebe. Ostať slobodným väzňom. V tom našom oklieštenom svete, v ktorom žijeme.

Sme scenéria plná neúprosnej nelásky. Čo sa odohráva vo vládnej oblasti, je obraz dezorientácie vnútra vedúcich činiteľov. Smiechu hodný obraz vládnucej elity. Schopnej len nízkych ľudských prejavov. Mali by sa vzdať tých vedúcich postov. To by bol prejav ich kultúrnosti. Zatiaľ len pletú národ, ktorý je odraz ich obrazu. Kde sa stratili oduševnení vlastenci, obetaví a múdri?

(13. október)

Každá forma moci je skúška. Prvý stupeň každej starostlivosti o poddaných je boj o vlastnú dokonalosť. Kto chce vykoreniť nemravnosť, musí zachovávať vlastnú čistotu. Kto chce zaviesť úprimnosť, musí skrotiť vlastnú podlosť.

(11. september)

Načo bolo toľko vyznávačov a mučeníkov? Načo toľko obetí pravdy? A či nieto viac obetí lži? Veru, viac ich je. Lenže ich koniec sa zdá pohodlnejším a nenápadnejším. Áno, diablovi mučeníci končia – v občianskom zmysle – často slušnejšie než Kristovi. Ale zmysel života je spása, a nie občianska pseudoposlušnosť. A lotor – i s mnohými titulmi a vo vysokých funkciách – si môže dovoliť pohreb prvej triedy. Ale život večný sa nedá získať na licitácii.

(3. apríl)

Pohodlie nemôže nahradiť utrpenie. Bohatstvo nemôže nahradiť chudobu a starosti. Duchovné lajdáctvo tvrdohlavosť.

Požiadavky Kríža sú kategorické. Pohodlní, bohatí, vypínajúci sú vylúčení. To Kristus raz navždy na Kalvárii kodifikoval. A každý zrádca Krista, ak tvrdí opak, aj keď to tvrdí z vysokého postavenia – i cirkevného. Kristus bol aj je Chudobný, Trpiaci, Bitý, Popravený. Židia chceli mesiáša politického fičúra. A metafyzicky zbankrotovali. Každá duša má alternatívu: kríž alebo kreslo.

(9. marec)

V osobných hriechoch vodcov národov tkvie nešťastie sveta. Chorý lekár mnohých neuzdraví.

A hádam je na uzdravenie sveta potrebné len tak neuveriteľne málo – ako kúpeľ vodou, ale očistný kúpeľ vodou kresťanskej pokory a lásky.

Sú vzácne duše, ktoré sú nám pridelené. Stretáme sa s nimi spolu po kadejakých okľukách a náhodách. Sú s nami spiate, ako spojené nádoby. Aj keby sme ich chceli odsunúť a oni nás, vždy sú tu. Pri týchto spojeniach panujú nepreskúmané zákony atraktivity a spolupatričnosti. Neviditeľné závislosti a synchronizácia vnútorných oblastí. Od pocitu telesnej i duševnej zodpovednosti až po neviditeľné obetovanie, zacláňanie žičlivosťou, až po modlitbu. A tak svet rastie vždy len láskou. Preto toľko vrážd a iného zla vyšlo naprázdno.

Pavol Strauss, Odvrátený hlas, s. 34

Z diela Pavla Straussa:

Die Kanone auf dem Ei (1936)

Schwarze verse (1937)

Stípy (1948)

Všetko je rovnako blízke a ďaleké (1947)

Mozaika nádeje (1948)

Aforistické diárium (1960)

Krížová cesta pre chorých (1968)

Zákruty bez ciest (1971)

Roztrhnutá opona ((1972)

Rekviem za živých (1991)

Z rukopisov Pavla Straussa:

Všetko je rovnako blízke a ďaleké

Stípy

Mozaika nádeje

Ecce homo

Tesná brána

Aforistické diárium

O láskavej bolesti

Trofeje ticha

Cesta na koniec bóľu

Krížová cesta pre chorých

Viac ako tlieť...

Katalóg premien

Postila dneška

Zápisky diletanta

Sám za sebou

Zákruty bez ciest

Rozhrnutá opona

Človek pre nikoho

Torzo ticha

Amalgám

Za mostom času

Odvrátený hlas

Kvety z popola

Kroky ducha

Kolíška dôvery

Sme mocnejší než čas
Nádhera nečakaného
Zbytočný denník

Strauss, Pavol. *S úhľadom do nekonečna*. Zbrané literárne a mysliteľské diela 1. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2009

Strauss, Pavol. *Hudba plaší smrť*. Zbrané literárne a mysliteľské diela 2. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2009

Strauss, Pavol. *Rekviem za neumieranie*. Zbrané literárne a mysliteľské diela 3. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2009

Strauss, Pavol. *Skalpelom i perom*. Zbrané literárne a mysliteľské diela 4. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010

Strauss, Pavol. *Ozveny vnútorných hlasov*. Zbrané literárne a mysliteľské diela 5. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010

Strauss, Pavol. *Aforistické iskrenie*. Zbrané literárne a mysliteľské diela 6. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2011

Strauss, Pavol. *Život je provizórium*. Zbrané literárne a mysliteľské diela 7. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2011

Strauss, Pavol. *Slovenské básne*. Zbrané literárne a mysliteľské diela 8. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2011

Strauss, Pavol. *Nemecké básne*. Zbrané literárne a mysliteľské diela 9. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2012

Strauss, Pavol. *Preklady a korešpondencia*. Zbrané literárne a mysliteľské diela 10. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2012

*

*** Pavol Strauss je génius géniov!**

Mons. Jozef Tóth

- **Čochvíľa nezvýši zo sveta iba púšť, mravná, kultúrna, ktorá sa zrúti do seba.**

Pavol Strauss

*** Na troch pilieroch bol postavený môj celý život: na hudbe, na slove a myšlienke a na medicíne. Boli to fixné body okolo ktorých pretekal život a raz v ňom boli hlbšie ponorené, inokedy sa prúd spomalil a jeho koryto bolo plytšie, ba neraz hrozilo, že vyschne. Hranica krásy a dôstojnosti života začína životom myšlienky.**

Pavol Strauss

Pavol Strauss a nová evanjelizácia

(Pokus o reflexiu, ktorá ostane iba pokusom!)

Jozef Tóth

Téma tohto príspevku by si vyžadovala obrovskú štúdiu multipolárnych osobností tejto planéty, a to v najširšom okruhu ľudského poznania! Ide totiž o kardinálnu, všeludskú problematiku a súčasne o osobnosť, ktorá je portátorom, nositeľom, hlásateľom, ale aj zosobnením tejto činnosti a modelu, ktorý korení v Evanjeliu! A Evanjelium je zavŕšením Božieho projektu, o ktorom tu chceme uvažovať, a o ľudskej čnosti podľa tohto projektu.

Svet sa potáca i potáca vo svojej nepozornosti, a to aj tam, kde úžasná technika robí zázraky, teda aj v Európe! Ľudstvo si od nepamäti, vedome či nevedome, hľadá optimálny model života, ale jeho dejiny sú čisté a harmonické iba v knihe kníh, v Písme, a to iba na začiatku všetkého, teda aj človeka. In principio creationis, na začiatku stvorenia!

Celý vesmír od atómu po galaxie, od sveta nerastného, vegetatívneho i živočíšneho a teda i fyziológia človeka je naprogramovaný. (Stále to opakujem!) A vo všetkých týchto svetoch je neomylné čitateľný projekt, a pri projekte ako samozrejmosť – PROJEKTANT. Vybočenie z projektu, z naprogramovaného poriadku (ordo) znamená narušenie, skrat, defekt, ohrozenie i katastrofu. To platí vo všetkých sférach stvorenia.

Dejiny ľudstva, ako ich poznáme, nikdy neboli zlaté, ako ich ospevuje rímsky básnik Ovidius - aetas auera! Boli iba v prapočiatku, ktorý opisuje kniha Genesis SZ. Odvtedy sú iba občas neznesiteľnými a krátkymi úsekmi. V podstate sú dejinami Kaina a Ábela, dejinami nenávisti, vojen, vražd, hrubého sebeckta, otroctva rôzneho druhu, neslobody, prenasledovaní, vydierania a napokon zúfalstva, ale i prežratosti a samovražď.

Narušenie spomínaného naprogramovania zažívame aj v dnešnom svete, a to nielen v zaostalých častiach planéty, ale aj v najvyspelejších krajinách sveta, teda aj v Európe. A tu sa začína naša reflexia. V Európe, kde sa utvoril ucelený antropologický model kresťanský, ktorý pramení z pôvodného kreačného projektu sveta i človeka. Podľa tohto projektu bol človek stvorený „na obraz Boží“ (Gen 1, 27), čiže okrem hliny, z ktorej „bol vzatý“ a ktorá je tiež dielom naprogramovania, „vdýchol do jeho nozdier dych života“ (Gen 2, 7), čiže stal sa stvorením komplementárnym, celým, hmotným i duchovným. A tento duchovný princíp, ktorý má tvoriť nový, nielen hmotný svet, má takisto svoju naprogramovanosť! To nie je nejaké divoké vybočenie zo stvoriteľského diela! Naopak, je to úžasné, harmonické veľdielo, kde hmota hovorí, spieva, pracuje, tvorí ako projektant a má zázračné „vybavenie“, dar nebies – vie milovať! Tento syntetický obraz neba i zeme, tento človek, stvorený „na obraz Boží“, do ktorého bol vdýchnutý nehmotný princíp – ktorý teda vie milovať, odpúšťať, obetovať sa, môže neporušene žiť, rásť, množiť sa, tešiť sa, jasať, spievať – má ešte jednu nebeskú charizmu: vie veriť a modliť sa. Vie, že je aj vyšší stupeň života: neumierať natrvalo, iba prejsť cez úzku čiaru usnutia.

Tento najharmonickejší a najľudskejší život je možný a realizovateľný na najjednoduchšom, najkratšom a najčitateľnejšom projekte: „*milovať budeš Pána, svojho Boha*“ (Dt 19, 9) a *miluj svojho blížneho ako seba samého*“ (Lav 19, 18). Tento projekt, ktorý svet ani vyvolený národ nerešpektoval alebo deravo rešpektoval, bol potvrdený v inkarnovanom Projektantovi Kristovi opätovne a nekompromisne, a aby nebolo výhovoriek, koho a kedy máme milovať, doplnil tento projekt nespochybniteľným a paradoxným výkladom a záväznosťou: „*Milujte aj svojich nepriateľov a modlite sa za tých, či vás prenasledujú, aby ste boli synmi svojho Otca, ktorý je na nebesiach, veď ON dáva slnku vychádzať na zlých i dobrých a posiela dážď na spravodlivých a nespravodlivých*“ (Mt 5, 44-45). A umocnene to znie ešte u evanjelistu Lukáša: „*Ako chcete, aby ľudia robili vám, tak robte aj vy im. Ak milujete tých, ktorí vás milujú, akúže máte zásluhu? Veď aj hriešnici milujú tých, čo ich milujú.*“ (Lk 6, 31-32).

Tento stvoriteľský projekt, dýchajúci najvyšším a najdokonalejším ráciom, rozumom a súčasne zmyslom života, sa zavŕšil životným dielom Ježiša z Nazareta, a to tak v náuke, v slove, v podobenstvách, kde sú rozšífované všetky ľudské zákruty, odhalené všetky klamstvá a nepravdy, ožiarené všetky hodnoty dobra, pravdy a krásy, ale hlavne zázrak lásky a tajomstvá života, smrti a po smrti; no žiariacim slnkom lásky, ktoré svieti aj v najčernejších nociach sveta, bol jeho osobný život ako Bohočloveka, ktorý nemožno s ničím porovnávať!

Tento projekt, ultražiarením sálajúci a nezničiteľný v epicentrách Starého i Nového zákona a pulzujúci v bratskom spoločenstve Cirkvi, sa volá EVANJELIUM! A jeho realizácia v živote ľudstva sa volá EVANJELIZÁCIA.

A tak sme sa vlastne až teraz dostali k našej téme: PAVOL STRAUSS A NOVÁ EVANJELIZÁCIA EURÓPY.

A čo je Evajnelium? Grécky auangélien. Je to dobrá zvesť, blahozvesť. V mimobiblickej literatúre to znamenalo aj odmenu, ktorú dostali poslovnia za doručenie správu. V Novom zákone označuje zvesť o príchode Božieho kráľovstva, splnenie starozákonných prisľúbení, príchod Mesiáša, opravdivý, harmonický ľudský život a jeho završenie spásou, čiže večným životom v dome Otcovom, v dome všetkých, v dome nekonečnej Lásky!

Obrovské dielo Pavla Straussa nie je ničím iným ako veľbásňou a symfóniou o týchto skutočnostiach, a to na spôsob mnohonásobného talentu! A kto je evanjelista? Nielen ten, kto napísal Evanjelium, ale ako evanjelizátor je ten, kto ohlasuje, zvestuje, osobne prezentuje toto poslanstvo, ktoré nie je len dobrou zvesťou, ale aj programom a zaručenou výhrou v kombinovanej lotérii tohto sveta! V Kristovej Cirkvi sú to okrem hlavy Cirkvi, biskupov, kňazov aj misionári, muži i ženy, inkarnovaní do Cirkvi krstom a praktizujúci návody na život podľa Ústavy sveta, podľa Evanjelia. Je to opravdový Boží štát, má jednu hlavu, jednu ústavu, a jeho hranice sú na okrajoch tejto zeme. Modus vivendi, vzťahy v tejto societe sa nazývajú: *bratstvo*. Evanjelium je záverečné poslanstvo aj pre tých, ktorí budú poslední na tejto planéte.

V novodobých dejinách sme svedkami – a to tu, v našej domovine – prípadu Izaiových synov, keď prorok Samuel z ôsmich synov pomazal iba jedného – Dávida, najmladšieho pastiera oviec. Pánov výrok znel: „*Vstaň, pomaz ho, to je*

on!“ (Sam 16, 13). Tento syn Isaiho, Pavol Strauss, počul tie isté slová v Liptovskom Svätom Mikuláši: „*Vstaň a pomaz ho, to je on!*“ A bol pomazaný. Stal sa poslom najkrajšej zvesti sveta, evanjelia, a to víchrom slov, ktoré hučali, hučia a budú hučať ako v oslnenom Jeruzaleme na Turíce. A každý ich pochopí jazykom Turíc, ktorému všetci rozumejú, a popri Nazaretskom Učiteľovi ho sprevádzajú všetci proroci Starého zákona, ktorí spievali v predohre Ježišovho Evanjelia. A po tom pomazaní či kúpeli sa nestal kráľom ako Dávid, kráľom Izraela, ale *kráľom ducha, dobra, pravdy a krásy, čiže žalmistom sveta!* Našiel zmysel života i sveta a objavil i seba, a to celkom. Preto vyhlásil: „*V deň krstu som mal pocit, že som konečne doma!*“

Preto s veľkými rozpakmi vôbec sa pokúšam napísať čosi o osobnosti, ktorú zasiahla táto úžasná radiácia Projektu neba i zeme! A hneď vyslovím aj vlastné tvrdenie, ktoré nie je iba mojím tvrdením. Ide o evanjelizátora súčasného sveta, bez ohľadu na to, koľkí a kde ho počúvajú! Čas dozrieva a dozreje. I Kristus mal malinký zemský okruh a málo poslucháčov. Pavol Strauss je nielen evanjelizátorom Slovenska či Európy, ale celého sveta. Jeho dielo prerazí bariéry ľudskej ľahostajnosti, lenivosti a plytkosti súčasného životného štýlu! Vo svojich dielach a v živote prezentuje kresťanstvo, čiže život podľa Evanjelia ako jediné východisko pre naplnenie opravdivého ľudskeho života v súčasnej Európe, ale i vo svete; súčasne však zdôrazňuje skutočnosť, že tieto univerzálne pravdy Evanjelia sa v dejinách kultúry a techniky sveta, ktorý má svoje korene v kresťanskej Európe, naplnil iba čiastočne, a že aj tieto základné princípy života sa obchádzajú, neuznávajú, ba popierajú a utvára sa nový svet, svet projektovaný nie na princípe lásky k Bohu a k blížnemu, ale na princípe totálnej relatívnosti, kde sa vytráca už aj elementárna násobilka človečenstva.

A tam, kde sa nerešpektuje projekt skutočného Projektanta, padajú aj najvyššie budovy a prácou, bolesťou i samožertvou vybudované diela. Evanjelium je statika a rovnováha medzi telom a duchom, medzi pravdou a lžou, medzi nenávisťou a láskou. Strauss videl, predpovedal a potom s bolesťou konštatoval, že všetko ľudské a dejinné minulosti i minulého a tohto storočia bez rešpektu princípov, ktoré vyznával, skončia v troskách! A skončili, a tak skončia aj moderné dejiny i tých najvyspelejších štátov, ktoré zanedbajú statiku pri budovaní svojich egoistických mrakodrapov!

Strauss nebol snílko, ani primitívny veriaci, Strauss bol nielen charizmatik, prognostik, unikátny hlbinný psychológ, lekár, filozof zo školy večnej múdrosti, literát, hudobník, ale hlavne bol *prorokom moderného veku*, ktorý práve týmto komplementárnym videním, úsudkom a asistenciou Ducha Božieho rozložil tu sieť na lov, aby zachytával ľudí pred plodiacimi sa žralokmi v kresťanskej Európe a vo svete! A tak mám stále pocit, že nie som hoden, aby som mu podával skalpel na maligne mravné nádory, ani obracal noty na klavíri, kde sa rodili jeho meditácie, ani strácal slová pri týchto horiacich tabuliach radiačného Evanjelia. Vyčítam si, že som sa o to vôbec pokúšal!

Je to muž, ktorý odhalil všetky neduhy moderného sveta, i kresťanského, ktorý sa pomaly z Európy vytráca, alebo deformuje. On však zostáva verný. Podľa neho nádej je v návrate ku kresťanstvu! Odchod či opustenie tejto vesmírnej lode znamená katastrofu. Európske kresťanstvo sa do určitej miery stalo falzifikátorom

kresťanstva a zo socialistického ateizmu sa stáva konzumný ateizmus Európy! Jeho odovzdanosť týmto večným princípom bola neotrasná, a napriek tomu nikoho neodsudzoval, nepovyšoval sa, nerobil zo seba vševeda, chápal i tých, ktorí ináč mysleli a žili, a práve svojím dielom i životom sa v pokore snažil ovplyvniť týchto ľudí. Konštatuje to aj jeho editor a vydavateľ pán prof. Július Pašteka: „*V ňom sa spojila absolútna odovzdanosť s absolútnou pokorou.*“ Tento úžasný tok myslenia, vzdelania, talentu, ľudskosti a viery mal svoje finále v modlitbe, čiže v rozhovore a v osobnom kontakte s Tým, ktorému uveril a bol si istý, ako jeho menovec apoštol Pavel, a odpovedal mu slovami apoštola Petra: „*Pane, Ty vieš, že Ťa milujem.*“

Jeho diela by sa preto mali prezentovať a rozširovať ako prorocké knihy, pretože on ich iba prepisuje do súčasnej reči chápania. Už nestačí len kostolné kresťanstvo a vyučovanie náboženstva na niektorých školách. Kresťanstvo ako najoptimálnejší antropologický model treba presadzovať do všetkých sfér spoločenského života. Preto by sa diela Straussa mali ujať predovšetkým: katolícka univerzita v Ružomberku a v Trnave, na všetkých teologických fakultách, v redakciách katolíckych časopisov, novín, v prekladateľských krúžkoch v rámci niektorých vydavateľstiev alebo individuálne s podporou KBS. Takisto by sa mali v rámci vysokoškolských katolíckych centier zabezpečovať prednášky a uverejňovať ich v dohodnutých časopisoch a redakciách.

Do tohto indiferentného, až odmietavého svetonázorového sveta treba vniesť kvas Evanjelia. A ten kvas je perfektne upravený pre rôzne druhy cesta tohto nášho, aj slovenského a európskeho sveta. Takisto pri príprave učiteľov na stredné školy, zvlášť gymnáziá, treba sa upriamovať práve na prienik kresťanského myslenia a zásad do všetkých vrstiev spoločenského života. Aj s teologických fakúlt vychádza množstvo absolventov laikov. Treba ich pripraviť práve na evanjelizáciu tohto morálne sa potápajúceho sveta – *a diela Pavla Straussa sú na to Bohom poslané!*

Evanjelizátor Pavol Strauss dostal hojnosť talentov a chce ich rozdávať vo večných hodnotách, drahších než je zlato a diamanty, len ich treba prijať, obohatiť sa a stať sa človekom podľa obrazu Božieho. Vieme z Písma, že tí, ktorí využili svoj talent, dostali svoju odmenu. Veríme, že aj pre evanjelizátora Pavla Straussa zaznieva Kristov hlas: „*Pavol, poď! Chceme, aby si aj ty bol tam, kde som Ja.*“ – A čakáme, že nám to raz potvrdí aj ten, ktorý bol poverený byť hlavou pri evanjelizácii sveta!

Zoznam bibliografických odkazov:

Tóth, Jozef. *Pavol Strauss a nová evanjelizácia.*(Pokus o reflexiu, ktorá ostane iba pokusom!) V ústrety Roku Pavla Straussa. In. Listy PS, 2011 č. 15, s. 3-4.

(In. Strauss, Pavol. *Kvety z popola.* Martin: Fatrin-books v spolupráci s Okresnou knižnicou Gašpara Fejérpataky-belopotockého v Liptovskom Mikuláši, 1992)

Strauss, Pavol. *Skalpelom i perom.* Zbrané literárne a mysliteľské diela 4. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2010

V máji, roku 2012 pri pripomienke na storočnicu narodenia Pavla Straussa, požiadala som spisovateľa, literárneho kritika, esejistu, prekladateľa Jána Lenču o spomienku na jeho osobnú skúsenosť s MUDr. Pavlom Straussom. Majster literárnej skratky - Ján Lenčo, mi povedal:

„Krajská knižnica v Nitre ma pozvala na besedu. Keď som sa ubytoval v Nitre v hoteli, tešil som sa, že si oddýchnem. Sotva som však vliezol do postele, ozval sa telefón. Recepčná. Vraj ma čaká na vrátnici jeden pán. V duchu som zahromžil, chytro som sa obliekol a zišiel dolu. Ten pán čo ma čakal bol Pavol Strauss. Ako spisovateľ si pokladal za morálnu povinnosť prísť navštíviť spisovateľa, čo príde do jeho mesta.

S človekom, ktorého som osobne dovtedy nepoznal sa vyvinul dlhý rozhovor, v ktorom sme si čoraz viac rozumeli. Po besede v knižnici ma pozval k sebe a v jeho rodine sme v rozhovore pokračovali. Po každej vete bol náš vzťah bližší a bližší.

Vymenili sme si niekoľko listov. O niekoľko týždňov za tým ma stihla správa, že MUDr. Pavol Strauss zomrel. Naďalej však žije v mojom srdci.“

Elena Kaplanová

Považská knižnica
2018